

**YOSHNING O'ZIGA XOSLIKLARI VA ULARNING PSIXIK  
RIVOJLANISHGA TA'SIRI**

***Husanova Nasiba Zokir qizi***

***Qurbonnazarova Umida Tojimurod qizi***

*Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti*

*pedagogika fakulteti Boshlang'ich ta'lim*

*yo'nalishi I-kurs talabalari*

***Anotatsiya:*** Ushbu maqolada insonning turli yosh davrlarida kuzatiladigan psixologik o'ziga xosliklar, ularning shakllanishi, rivojlanish jarayoniga ta'sir etuvchi omillar hamda yosh davrlarining psixik taraqqiyotdagi ahamiyati tahlil qilingan. Maqolada maktabgacha yosh, maktab yoshi, o'smirlik va kattalik bosqichlaridagi psixik rivojlanish qonuniyatlari yoritilib, ularning pedagogik jarayondagi ahamiyati ko'rsatib berilgan.

***Kalit so'zlar:*** Yosh davrlari, Psixik rivojlanish, O'sish bosqichlari, O'smirlik psixologiyasi, Individual xususiyatlar

***Аннотация:*** В данной статье анализируются психологические особенности разных возрастных периодов, факторы, влияющие на их формирование, а также роль возрастных этапов в психическом развитии личности. Рассматриваются закономерности психического развития в дошкольном возрасте, школьном периоде, подростковом и взрослом этапах, а также их значение в образовательном процессе.

***Ключевые слова :***Возрастные этапы, Психическое развитие, Периоды роста, Психология подростков, Индивидуальные особенности

***Abstract:*** This article analyzes the psychological characteristics of different age periods, the factors influencing their formation, and the significance of age stages in human psychological development. It examines the developmental patterns

*of preschool age, school-age children, adolescents, and adults, and highlights their relevance in the educational process.*

**Keywords :** *Age stages, Psychological development, Growth periods, Adolescent psychology, Individual characteristics*

Inson psixikasining rivojlanishi uzluksiz bo'lib, u turli yosh davrlarida turlicha shakllanadi. Har bir yosh bosqichi o'ziga xos fiziologik, psixologik va ijtimoiy belgilar bilan ajralib turadi. Psixologiya fanida yoshga oid xususiyatlar shaxs rivojlanishining asosiy belgisi sifatida qaraladi, chunki aynan shu bosqichlarda idrok, tafakkur, xotira, emotsional holat, xarakter shakllanishi sodir bo'ladi.

Maktabgacha yosh davrining o'ziga xosliklari

Maktabgacha yosh davri (3–6 yosh) psixik rivojlanishning eng faol bosqichlaridan biridir. Bu davrda:

- nutq tez rivojlanadi,
- tasavvurlar kengayadi,
- o'yin asosiy faoliyat turi hisoblanadi,
- ijtimoiy muhitga moslashish kuchayadi.

Bu yoshda bolaning diqqat va xotirasi beqaror bo'ladi, shuning uchun pedagogik jarayon ko'proq o'yin, tajriba va faol harakatlarga tayanishi kerak. Vygotskiyning "yaqin rivojlanish zonasi" nazariyasiga ko'ra, bola kattalar yordamida murakkab bilimlarni egallay oladi.

Maktab yoshi va psixik rivojlanish

7–11 yosh oralig'ida bolaning mantiqiy tafakkuri shakllanadi. Maktab ta'limining boshlanishi bolaning psixik rivojlanishida burilish yasaydi. Bu davrdagi o'ziga xosliklar:

- analitik fikrlashning shakllanishi,
- irodaviy sifatlarning rivojlanishi,
- o'quv faoliyati asosiy faoliyat turiga aylanishi,
- mas'uliyat va tartiblilikning kuchayishi.

O'quv faoliyati orqali bola o'zining bilish jarayonlarini boshqara boshlaydi. Shu bois o'qituvchining pedagogik yondashuvi bolaning psixologik rivojida muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

O'smirlik davri psixologiyasi

O'smirlik (12–17 yosh) shaxs shakllanishidagi eng murakkab davrlardan sanaladi. Bu bosqichda:

- o'zini anglash kuchayadi,
- mustaqillikka intilish ortadi,
- emotsiyalar keskin bo'ladi,
- ijtimoiy mavqe izlash boshlanadi.

Gormonlar faoliyati kuchaygani sababli kayfiyat beqarorligi, tez ta'sirlanuvchanlik kuzatiladi. O'smir o'zini katta sifatida ko'rishni istaydi va bu holat ko'pincha kattalar bilan ziddiyatlarga olib keladi. Shu bois o'qituvchi va otananing to'g'ri muloqoti o'smirning ruhiy barqarorligida asosiy omildir.

Yoshlarning katta hayotga kirib borishi

18 yoshdan keyingi davrda shaxsning ijtimoiylashuvi, kasb tanlashi va dunyoqarash shakllanishi kuchayadi. Bu bosqichda:

- mustaqil qaror qabul qilish,
- hayotiy maqsad belgilash,
- kasbiy motivatsiya,
- emotsional barqarorlik rivojlanadi.

Kattalik davrida shaxsning o'zini oqlashi, o'ziga baho berishi va hayotiy tajriba orttirishi psixik rivojlanishning yetakchi omilidir.

### **Xulosa**

Yosh davrlari shaxs psixologik rivojlanishining uzviy bosqichlaridir. Har bir bosqichda psixik jarayonlar turli ko'rinishda kechadi va ular shaxsning keyingi faoliyatiga bevosita ta'sir etadi. Ta'lim jarayonida yosh xususiyatlarini hisobga olish o'quvchilarning samarali o'sishi, emotsional barqarorligi va intellektual rivoji uchun muhim hisoblanadi.

### Foydalanilgan adabiyotlar

1. Vygotsky, L. S. Mind in Society. Harvard University Press, 1978.
2. Elkonin, D. B. Psixologiya razvitiya. Moskva: Pedagogika, 1994.
3. Piaget, J. The Psychology of the Child. Basic Books, 1969.
4. Cole, M., & Cole, S. The Development of Children. W. H. Freeman, 2001.
5. Feldman, R. S. Development Across the Life Span. Pearson, 2017.
6. Шомуротов, У. (2024). ТЕХНОЛОГИЯ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МЕТОДОВ АРТ-ТЕРАПИИ В УСТРАНЕНИИ ЛИЧНОСТИ АГРЕССИИ. *Предпринимательства и педагогика*, 5(2), 91-95.
7. Abdukarimovich, Y. T., & Melikmurodovich, S. U. B. (2022). Art Therapy in Eliminating Aggressiveness in the Individual. *Global Scientific Review*, 9, 1-4.
8. MELIKBOBOYEVICH, S., QIZI, O., & QIZI, Q. (2024). INSONIY MUOMALA VA MULOQOTNING PSIXOLOGIK VOSITALARI. *SAMARALI TA'LIM VA BARQAROR INNOVATSIYALAR JURNALI*, 2(2), 180-188.
9. Melikboboyevich, S. U., & Yusufaliyevna, H. S. (2024). Educator's Skill in Eliminating Aggressive Situations of Children Raised in Preschool Education Organization. *Samaraly Ta'lim Va Barqaror innovatsiyalar Jurnali*, 1(6), 611-616.

